

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOSRPSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
ZAGREB, VELJAČA 1964. GODIŠTE XI

UKLANJANJE HRVATSKO-SRPSKIH JEZIČNIH RAZLIKA

Stjepan Babić

Jedan čitalac zapaža da se na hrvatskom području sve više upotrebljava riječ *saznanje* pa smatra da treba ustati u obranu hrvatske riječi *spoznaja*. Kako se slična pitanja često postavljaju, razmotrit ćemo ovo najprije načelno, a zatim samu razliku između riječi *saznanje* i *spoznaja*.

Istina je da se prva riječ pretežno upotrebljava u Srbiji, a druga u Hrvatskoj, ali u rješavanju spornih riječi ne bismo smjeli polaziti odatle da li se koja riječ više upotrebljava u Srbiji ili u Hrvatskoj, a još manje to uzimati kao razloge za ovakvo ili onakvo rješenje. Isto se tako ne može jedna riječ proglasiti provincijalizmom ili barbarizmom samo zato što se upotrebljava na jednoj strani, nego se moraju iznositi znanstveni razlozi u prilog njena prihvaćanja ili neprihvaćanja. Inače nema napretka ni našoj lingvistici ni književnom jeziku. Kad bismo pak rekli da su dvije sporne riječi podjednako dobre samo zato što se upotrebljavaju, a zapravo nisu, zašli bismo u ćorsokak prakticizma i pragmatizma u kojem se unaprijed odričemo službe i prava književnog jezika.

Ipak, bilo bi krivo shvatiti da se lingvističkim postupcima jezično jedinstvo Srba i Hrvata može postići preko noći. Jedinostveni je jezik idealno rješenje i upravo se zbog toga ne može postići ni brzo ni lako. Svaka žurba i nestrpljivost da se željeni cilj što prije u potpunosti dostigne može donijeti više štete nego koristi. Zato će dva tipa književnog jezika biti još dugo najpraktičniji izlaz, sve dotle dok se jednim jezikom ne bude mogao napisati svaki tekst da se njime ne povrijedi ni jedna ni druga strana.

To ne znači da će zauvijek ostati današnje stanje jer svakidašnji život ne dopušta da granice između tih dvaju tipova budu stalne i neprekoračive, zapravo čvrstih granica i nema. Osim ekavskih i ijekavskih likova malo je riječi koje se upotrebljavaju samo na jednom području. Bliže smo istini

kad kažemo da se jedne upotrebljavaju pretežno na jednom, a druge na drugom području. Ipak, upotreba neobičnijih ili neuobičajenih riječi uvijek izaziva pažnju, a često i pitanja. Zato suvremeni život stalno traži da na njih dobije odgovore, i tražit će ih sve dotle dok razlike budu postojale.¹ Sami lingvisti ne mogu ukloniti razlike, ali su dužni da objasne ona pitanja koja pred njih postavlja praksa i da utječu da se težnja k jedinstvu što prije ostvari u skladu s njegovim unutrašnjim zakonitostima.

Često se čuje da je najbolje upotrebljavati obje riječi, sad jednu, sad drugu. Tako bi nam jezik bio bogatiji i ako ništa drugo, mogli bismo uklanjati monotoniju koja nastaje upotrebom samo jedne riječi za jedan pojam. Međutim, takav postupak ne odgovara biti književnoga jezika. Katkad bi to zaista bilo obogaćivanje (zato treba dobro paziti da se u ocjeni ne prenagli-mo), ali ne uvijek. Dvostruki broj riječi ne znači da je jezik dvostruko bogatiji. Riječi nisu novci i bogatstvo se književnoga jezika ne mjeri jedino brojem riječi. Kad mi u književnom jeziku za jelo od kukuruznoga brašna upotrebljavamo riječi *kačamak*, *palenta*, *pura*, *žganci* (a zabilježena je i *kulja* i *mamaljuga*²) ili kad za tuđicu *špenadlu* (šteknađu, njem. Spennadel, Steck-nadel) imamo *pribadača*, *igla s glavicom*, *gumbašnica*, *mjedenka*, *čioda*, *zabadača*, *bumbača*, *bočka*, *babljača*, *bačenka*, *pridjevača*, kako je u Klaićevu Rječniku stranih riječi, premda ni to nije sve jer se iz narodnoga i purističkoga blaga može dodati još: *pribodača*, *zadjevača*, *špioda*, *pčioda*, *čivoda*, *batuška*, *bočanka*, *bumbaša*, *bašlija*, *glavata igla*, *glavičata igla*, *igla glavatica*, onda to nije dokaz bogatstva i izražajnosti književnoga jezika, već njegove neizgrađenosti, nekomunikativnosti i dijalektalnosti. Suvišno bi bilo da navodim sve zaključke koji se odavde mogu izvesti pa ću zato istaći samo jedan zbog kojih sam ove primjere i naveo. Ono što je opravdano samo u srpskom književnom jeziku ili samo u hrvatskom književnom jeziku ne mora biti opravdano u hrvatskosrpskom književnom jeziku, može čak biti i pogrešno.

Drugi smatraju da rješenje treba prepustiti samim riječima: u slobodnoj će borbi pobijediti bolje, prikladnije, prodornije, životnije. Iako je takvo mišljenje dobronamjerno, ipak ni ono nije pravilno. Uzmimo dva primjera, jedan stariji, a drugi noviji. Na srpskom su području pobijedile crkvenoslavenske riječi *opšti*, *opština*, *sveštenik*, a šire se i dalje, a na cijelom hš. području pobjeđuje *efikasan*, *efikasnost*. Nije razlog njihovoj pobjedi u tome

¹ Naš se časopis već više puta osvrtao na takva pitanja, npr. *Slovenski ili slovenački* (I, 28, 153, 155), *Ofanziva i tank ili ofenziva ili tenk* (I, 59), *Putujem za Rijeku ili putujem u Rijeku?* (V, 28), *Razočaranje ili razočarenje?* (V, 60), *Uzrast-dob* (VI, 27), *Uodstvo ili vodstvo?* (VI, 126), *Kolegica ili koleginica?* (VI, 155), *Obalni ili pribrežni?* (VII, 28), *Poruka o udesu riječi* (IX, 65) i dr.

² Zanimljivo je spomenuti da je u vrijeme pisanja članka riječ *mamaljuga* kao jelo spomenuta na radiju (Radio—Sarajevo 5. 1. 1964. u 20,30 sati u zajedničkoj emisiji) u humorističkom stilu, ali ravnopravno s drugim jelima označenim običnijim riječima.

što bi štokavske riječi *opći, općina, svećenik, uspješan (djelotvoran), uspješnost (djelotvornost)* bile neprikladnije, nesposobnije, nego je to zato što su nosioci onih prvih potjecali ili potječu iz društvenih slojeva koji su imali utjecaj na njihovo širenje. Pobjeda ili proširenost mnogih riječi nije dakle došla zbog njihove opravdanosti, prikladnosti, prodornosti ili životnosti, već više zbog društvene prevlasti njihovih nosilaca. Pridodajmo tome određenu dozu mode i komotnosti u društvenoj upotrebi jezika, što je zapravo nebriga i nemar za jezični izraz, i eto prave slike slobodne utakmice među riječima. Time zapravo prelazimo s lingvističkoga područja na društveno, gdje odlučuju sasvim drugačiji kriteriji. Ako njima prepustimo riječ, nećemo nikamo stići. Jedne bi razlike nestale, druge nastale. Primjera za to nije teško naći. Uz normalnu štokavsku tvorbu *razočaran+je > razočaranje* javila se na jednoj strani analoška tvorba *razočarenje* (prema *pečenje, viđenje* i sl.). Druga to strana ne prima, a kako na strani gdje se analoška tvorba javila, lingvisti nisu jedinstveni u tome da prednost dadu normalnoj tvorbi,³ i eto nove razlike. Ili drugi primjer. Uz normalno štokavsko *desetogodišnji* javilo se pogrešno *desetgodišnji*, a u jednoj lingvističkoj knjizi gdje autore nisu dovoljno vodili lingvistički razlozi prvi je oblik proglašen srpskim, a drugi hrvatskim. Glagoli tipa *obogaćivati-obogaćavati* imaju u pretežnoj većini slobodnu raspodjelu infiksa -iva-, -ava- (rijetki su koji se time razlikuju kao *zaključivati-zaključavati, zavaravati-zavarivati, privikavati-privikivati*). Kako su oni na -avati češći na jednoj strani, na drugoj se počela davati prednost onima na -ivati. Toliko je to karakterističnije što se događa u naše vrijeme. Da se ista pojava može dogoditi i u budućnosti, upozorava nas Dalibor Brozović na područje književne akcentuacije.⁴ Klice su već prije zametnute (pletémo - plètémo, mène, za mène - mène, zà mene).

Lingvisti su svjesni društvenoga utjecaja na jezik, ali se nikako ne mogu pomiriti sa svim posljedicama koje on donosi. To je stihija, a književni jezik, da bi uspješno vršio svoju službu, traži normiranje. Književnoga jezika zapravo i nema bez normiranja. Ali, iako je ono potrebno, ipak ga se lingvisti nerado laćaju jer je to najmučniji i najnezahvalniji lingvistički posao, pogotovu u ovako osjetljivu položaju kao što je hrvatsko-srpski. Zato naši lingvisti neugodna pitanja vrlo rado i vrlo često zaobilaze. A ipak položaj nije tako neugodan koliko se u prvi tren čini. Unatoč razlikama i teškoćama što ih one donose jedna krupna činjenica olakšava cijeli posao: i Srbi i Hrvati imaju u osnovici književnoga jezika jedno narječje, štokavsko. To je pola-

³ A. Belić u Pravopisu (Beograd, 1950) daje prednost razočaranju, I. Popović u »Borbi« 5. 9. 1956. proglašuje ga zastarjelim (premda je inače bio vrlo objektivan u ovakvim pitanjima), A. Peco u istoj rubrici 5. 6. 63. pomirljivo je za oba lika, jedino M. S. Lalević u djelu Srpskohrvatski u mom džepu (Beograd, 1963), unatoč djelomično pogrešnoj analizi dolazi do dobrog zaključka i odlučno kaže da je razočarenje pogreška (str. 991).

⁴ Vidi članak »O normiranju književnih naglasaka«, J, VI, 65—72.

zište s kojega možemo krenuti, na toj osnovi možemo postaviti nekoliko pravila:⁵

1. Ako je jedna riječ štokavska, a druga neštokavska, prednost ćemo dati štokavskoj.

2. Ako su obje štokavske, razmotrit ćemo ih prema njihovu mjestu u sustavu i prednost dati onoj koja se slaže sa sustavom i prirodom književnog jezika.

3. Ako su u skladu sa sustavom samo glasovni kosturi obiju riječi, a značenja nisu, što je često kad je razlika u štokavskim riječima, tada treba značenja normirati u skladu sa sustavom.

4. Ako isti pojam označuju dvije imenice: glagolska i neglagolska, prednost će imati neglagolska.

5. Ako se obje slažu u svemu sa sustavom (što je vjerojatno rijetko, ali nije nemoguće), prepustit ćemo ih njihovoj sudbini. Bude li i ovdje s kojih razloga potreban izbor, prednost će imati starija, ako su obje podjednako stare, prednost će imati ona s većom čestotom.

6. Ako se obje u nečemu ne slažu sa sustavom, a ne možemo napraviti treću, pravilnu, ostavit ćemo obje, ako su podjednako stare i ako su podjednako česte. Ako nisu, primijenit ćemo načelo druge rečenice prethodnoga pravila.

7. Ako su obje strane riječi, prednost će imati ona koja se lakše uklapa u štokavski sustav.

8. Ako se obje jednako uklapaju, prednost će imati svjetska riječ, ako su obje jednako svjetske ili ako nije ni jedna, prednost ćemo dati slavenskoj.

9. Duga upotreba ili proširenost upotrebe sama za sebe ne može biti dovoljan razlog. Riječi *buter* (*putar*) i *stomak* dosta se dugo upotrebljavaju i dovoljno su proširene, ali ne mogu imati prednost pred *maslacem* i *želucem*. A tako se postupilo i u novom Pravopisu. Prije 1960. nitko nije upotrebljavao lik *tužilaštvo*, a ipak je samo ta riječ uzeta u Pravopis. To je u skladu s načelima normiranja književnog jezika.

Isticanje sustava u cijelom je ovom radu od velike važnosti jer se pod tim razumije da nećemo razmatrati pojedinu riječ, nego cijelu njezinu porodicu. Po tome npr. ne bi trebalo posebno izdvajati četvrto pravilo jer je ono u samom sustavu.

Trebalo bi dobro razmisliti dolazi li ovdje u obzir i lingvistička trgovina (»dajemo *a* za *b*«). Ako dolazi, onda samo kao krajnja mjera, tek kad je sve drugo iscrpeno i kad je zaista prijeko potrebno uzeti samo po jednu riječ. Ali tada treba dobro paziti da su obje riječi podjednako teške, što se npr. za neka sadašnja rješenja ne može reći.

⁵ Kako su razlike uglavnom u rječniku, pravila se tiču samo rječničke strane, ali se mogu lako proširiti i na ostale pojave osim na razlike kojima je u osnovi različit refleks glasa *jat*.

Sve je to načelno rečeno i za praktičnu bi primjenu ta pravila trebalo potanje razraditi jer ih zacijelo ima više. Zatim ni primjena ne bi bila jednostavna jer se mogu sukobiti dva pravila pa bi se za takve slučajeve trebalo odrediti koje će imati prednost.

Tu je i pitanje stila. Njegovan književni jezik ne traži samo da se kaže je li koja riječ pravilna ili nije, nego da se od više dopuštenih mogućnosti odabere bolja ili, lingvistički preciznije: svaka se jezična pojava može opravdati, ali nije svaka jednako prikladna za svaki stil. U tome i jest bit problema. Ne radi se, dakle, o tome da se pojedine riječi jednostavno izbace iz jezika, nego da se sve smjesti na svoje mjesto.⁶ Zato su i načelna pravila formulirana riječima »prednost ćemo dati«, »prednost će imati« i sl.

Lingvisti moraju znati da vrednuju svaki jezični izraz. U tome treba da su složni jer će inače malo moći djelovati na društvo. A svakako moraju biti jedinstveni u načelima jer ako se u njima ne složje, neće ni u praktičnim rješenjima.

Nakon ovih općih teoretskih razmatranja i zaključaka i polazeći od njih, vratimo se pitanju s kojim smo počeli.

Saznanje nije samo srpska riječ ni u povijesti našega jezika ni u njegovu suvremenom stanju. ARj. za tu riječ ima potvrde iz Hektorovića, Vrančića, Barakovića, Mrnavića i drugih. Da je upotrebljavaju suvremeni hrvatski pisci, dokaz je samo pitanje. I kad je nitko od Hrvata ne bi upotrebljavao, ni to ne bi bio razlog da je unaprijed odbacimo jer je *saznanje* jezična mogućnost koja se uvijek može ostvariti. Ipak, uzbuna čitaočeva donekle je opravdana, ali nije u tome što se saznanje upotrebljava, već je u tome kako se upotrebljava.

U razmatranju riječi saznanje i spoznaja moramo poći od glagola od kojih su izvedene. Glagol *saznati* znači što i *doznati*, *steći znanje čijim posredstvom*, a glagol *spoznati* znači *shvatiti*, *zaključiti*, *steći znanje svojim umom*, *umovanjem*. Evo tri karakteristična primjera (uzeta iz građe MH): *O njemu sam se mnogo raspitivao, ali ni od koga nisam mogao ništa da saznam. — Ali strašnije je, da je moje dijete tako mlado spoznalo svu težinu života. — Sada je u sebi jasno spoznala rađanje novoga čuvstva ljubavi za buduće dijete.*

Imenica *saznanje*, izvedena od glagola *saznati*, glagolska je imenica samo svojim oblikom jer je izvedena od svršenoga glagola i ne označava glagolsku radnju, kao saznavanje (od saznavati), nego rezultat te radnje, dakle znanje primljeno kao takvo od drugoga. Po tvorbi je takva imenica

⁶ Već je vrijeme da i nestručnjaci prestanu smatrati književni jezik jednom istovrsnom cjelinom, tj. vrijeme je da počnu razlikovati pojedine stilove, a pogotovu je važno da znaju za razliku između razgovornog i književnog jezika jer bez toga razlikovanja malo se što može postići.

i priznanje:priznati, izdanje:izdati, drugo je priznavanje:priznavati, izdavanje:izdavati.

Spoznaja je izvedena od glagola *spoznati* i označuje misao, ideju nastalu zaključivanjem, umom na temelju zapaženoga, saznanog, pročitanog. Uz imenicu *spoznaja* u Hrvatskoj se upotrebljava i *spoznanje*, ali prednost svakako pripada *spoznaji*,⁷ ne samo zato što je spoznanje rjeđe, nego i zato što se od njega ne da izvesti pridjev.⁸

U Srbiji su riječi *spoznati* i *spoznaja* gotovo nepoznate, a koliko su i poznate, nikako se ne upotrebljavaju. Tamo njihova značenja nose glasovni kosturi *saznati* i *saznanje* kao što pokazuje RK:

»*saznánje n* 1. Erfahren *n*, Erfahrung *f*. 2. Erkénntnis *f*; Erkénnen *n*; mišljenje i ~ Denken und Erkennen; čulno i pojmovno ~ sinnliche und begriffliche Erkenntnis; teorija saznanja Erkenntnistheorie *f* (u Hrvatskoj *spoznaja*).«

»*sàznati, sàznâm tr.* 1. erfahren ... 2. erkénnen ...«

Suvremeni život narušava takvo stanje, ali ne u lingvistički opravdanom smjeru, tj. da saznanje svoje drugo značenje prepusti *spoznaji*. Koliko raspoložem podacima, *spoznaja* gotovo nimalo ne potiskuje drugo značenje saznanja. U grafi MH nisam našao ni jedan jedini primjer srpskih pisaca (uz veći broj potvrda za saznanje). Samostalnim sam traženjem našao samo jednu potvrdu, i to spoznanje: *biblijsko spoznanje Boga preko proroka* (B. Pasternak, Doktor Živago, II, Prosveta Beograd, 1962, str. 189⁹).

Obratna pojava, da saznanje potiskuje *spoznaju*, mnogo je češća, i potvrde zato nije teško naći:

Našim autorima bilo je važno saznanje da poljski film predstavlja nešto posebno ... (Večernji list, 6. 4. 63. 3). — Konceptija »strateških naselja«, koja se uporno provodi u Južnom Vijetnamu, predstavlja izraz saznanja da se ne gleda optimistički u budućnost ... (Vjesnik, 9. 4. 63. 3). — I zato baš Cooper leti ne samo da bi zadovoljio svoje snove iz djetinjstva, uvijek napetog u težnji da svoju okolinu, pa zvala se i kozmos, podredi svojem saznanju (Vj., 17. 5. 63. 3). — Suvremena muzika odraz saznanja našeg vremena (Vj., 12. 5. 63. 6). — Uz elementarne pojmove i saznanja iz arsenala znanstvene psihologije ... (Vj., 10. 7. 63. 6). — Ova naučna disciplina u velikoj mjeri koristi saznanja drugih nauka i naučnih disciplina (Borba, 26. 5. 63. 11). — Stari dio Ankare ... sučeljen sa novim dijelom grada — dopu-

⁷ Tako je i učinjeno u Deanović-Jernejevu Hrvatskosrpsko-talijanskom rječniku, a prema tome i u njegovu dvojnuku Hrvatskosrpsko-francuskom rječniku.

⁸ Od *spoznaja* je normalno *spoznajni*, dok je od *saznanje-saznajni*.

⁹ U originalu *Bogopoznanie*, i ovdje bi se moglo prevesti i sa saznanje u prvom značenju. Na str. 185. prevedeno je *poznanie* sa saznanje, iako je tu nesumnjivo riječ o *spoznaji*: *I stvarno, ja retko grešim u određivanju bolesti. Ali to je upravo ta intuicija, celovito, u jednom mahu shvaćeno saznanje...*

njuje i sliku i saznanje koliko je Ankara sa svojim ljudima koraknula (B., 31. 12. 63. 10).

Može tko reći da u svakom primjeru nije saznanje u značenju spoznaje. Možda i nije, ali kako ćemo to dokazati kad je saznanje dvoznačno i katkada ni kontekst ne pomaže da se odredi koje je od dvaju značenja upotrijebljeno. U Našem jeziku, 12, str. 67, čitamo: »Nama nije jasno, i teško da ikome može biti jasno zašto, npr., jedan naš književnik, odsustvo pojave nečega naziva *nepojavom*. Ovo utoliko manje može biti jasno što ovaj književnik ima vrlo široko obrazovanje, po našem saznanju — solidno čak i jezičko obrazovanje.« Je li autor doznao (saznao) od drugih da književnik ima široko obrazovanje ili je to zaključio (spoznao) čitanjem njegovih radova? Pretpostavljamo da je doznao, ali sigurno ne možemo znati dok ne pitamo samoga autora. To se događa kad se »u jednoj odjeći moraju gurati dva pojma, bez obzira što je ta odjeća tijesna za dvojicu i što ih više na žalost ne razaznajemo jasno u toj zajedničkoj odjeći«, kako je D. Brozović slikovito označio spomenutu pojavu.¹⁰ Eto zašto nije poželjno da saznanje potiskuje spoznaju i zašto je lingvistički opravdano da spoznaja i u srpskom književnom tipu preuzme drugo značenje riječi saznanje.

Prema tome se kao zaključak može reći ovo:

U hrvatskosrpskom jeziku *saznanje* treba upotrebljavati kad ta imenica označuje ono što se doznalo, saznalo od drugih, kao u primjeru: *Prema saznanju toga lista, šah je doveden u nepriliku...* (Ovdje ne ide: *Prema spoznaji toga lista*, jer je u osnovi: *Kao što je taj list saznao...*), a *spoznaju* kad označava misao, znanje nastalo umskim djelovanjem kao u primjeru: *Zubi se zališe slinom, a u duši bljesnula spoznaja da je došao pravi čas*. Spoznaja može biti i preuzeta misao, ako je spoznaja tamo odakle je preuzeta. Tako u istom kontekstu može doći i spoznaja i saznanje već prema tome što se želi reći: *Tko pročita ovaj zbornik, osjetit će da je obogaćen novim spoznajama ili novim saznanjima*.

Tako smo sačuvali obje riječi, upotpunili jezični sustav, usavršili izraz, izbrisali s tih riječi oznake regionalnosti, i time ujedno bezbolno uklonili jednu hrvatsko-srpsku jezičnu razliku.

¹⁰ J, IX, str. 66.

O SUVREMENOM U PRISTUPU JEZIČNOJ ZNANOSTI*

Božidar Finka

Jezični je fenomen općeljudska osobina. Razlikuju se jezični ostvaraji u pojedinim jezičnim zajednicama. Ti su ostvaraji zasebni svjetski jezici. Uvjetovani su faktorima koji uvjetuju i druge razlike među ljudima i ljudskim zajednicama. Razvitak jezika išao je, dakle, krivudavim stazama kojima je kročio i razvitak ljudskoga društva. Množenje ili smanjivanje broja jezika najtješnje je povezano s faktorima koji prate množenje ili smanjivanje broja ljudskih zajednica. Nekad bliski ili jedinstveni jezici razvili su se postupnim procesima u više zasebnih, kao što se i više ili manje raznoliki jezici u dugim postupnim procesima zbližavaju i prelaze u jezično jedinstvo. Tako se tzv. jezična piramida sad postavlja na bazu, sad naglavce, prema tome o kojem se jeziku ili jezičnoj grupi govori. Ovakvo se shvaćanje jezičnog razvitka s povratnom spregom danas više i ne dovodi u pitanje. Ipak to ne znači da je lako odrediti odnos prema pojedinim pitanjima iz jezične problematike koji ne bi bio podložan većim ili manjim kritikama drukčijih gledišta. To ne treba da obeshrabruje. Priznavanje razvojnoga procesa u jeziku ipso facto isključuje statičke stavove. Promjene u razvoju jezika prate i promjene u shvaćanjima o njegovu razvoju. Teoretičari su već davno zapazili jezične zakonitosti. U tome među njima nema neslaganja. Jezični je sustav stvarnost, a njen su odraz gramatički priručnici kojih se starost ne mjeri samo stoljećima nego već i tisućljećima. Prirodno je što nova pokoljenja jezičara ispravljaju, dopunjavaju i upotpunjavaju rezultate prethodnih težeći da jezik obuhvate u svoj njegovoj ukupnosti: u svim ostvarenjima i u svim funkcijama, na način koji najdosljednije odgovara svijesti i potrebama vlastite suvremenosti.

Svako novo vrijeme traži od jezičnoga proučavanja mnogo više od svakoga prethodnoga. Zahtjev je našega vremena — primjenljivost jezičnoga proučavanja. Taj zahtjev nužno iziskuje veće ili manje preinake i prilagođavanja i same metodologije jezičnoga proučavanja u odnosu na vrijeme s manjim ili drukčijim zahtjevima i mogućnostima jezične znanosti. Bitna je promjena u pristupu jezičnome proučavanju da se sve više potiskuje subjektivnost, intuicija i historicizam u zaključcima i atomiziranje jezične građe i zaključivanja, a sve se više insistira na dokažljivosti i pretkažljivosti,

* Pošto je napisan ovaj članak, izašao je, uz inicijativu Zagrebačkoga lingvističkoga kruga HFD u izdanju Sveučilišta u Zagrebu, 2. broj SUVREMENE LINGVISTIKE posvećen upravo pitanjima koja se dodiruju i u ovom članku. O njima se govori i u 1. broju SL, a u međuvremenu je izašla i knjiga M. Ivić: *Pravci u lingvistici* (Ljubljana, 1963), ali je ovaj članak još uvijek aktualan jer će širem krugu čitalaca pružiti osnovne obavijesti o temi suvremenoga pristupa jezičnoj znanosti.